

Kuelewa sheria kuhusu elimu jumuishi

Ni muhimu kwamba Familia zijue taarifa za jumla kuhusu sheria za nchi zao na pia mikataba ya kimataifa inayohusiana na haki za watoto na watu wazima wenye ulemavu. Kwa ujuzi huu, familia zinaweza kuwajulisha wanajamii wengine kuhusu ahadi za haki za binadamu na kusaidia jamii kutambua lengo la elimu kwa wote.

Ni sheria gani za kimataifa ambazo familia zinahitaji kujua?

Umoja wa Mataifa ulipitisha Mkataba wa Haki za Watu wenye Ulemavu (CRPD)

Takriban kila nchi imeridhia (ilikubali kutekeleza) CRPD, ambayo inatambua haki za binadamu za watu wenye ulemavu.

CRPD ina vifungu 50 tofauti, kikiwemo Kifungu cha 24 kinachotambua wajibu wa Serikali wa “kuhakikisha mfumo wa elimu jumuishi katika ngazi zote.” CRPD ni mkataba wa kwanza kutambua haki ya elimu jumuishi chini ya sheria za kimataifa.

Kamati ya CRPD ni chombo cha Umoja wa Mataifa kinachofuatilia utekelezaji wa CRPD katika ngazi ya kimataifa. Pia wanaandika “Maoni ya Jumla” ili kusaidia kueleza jinsi serikali zinapaswa kutafsiri CRPD. Katika Maoni yake ya Jumla ya 4, kuhusu Kifungu cha 24 kuhusu elimu-jumuishi, Kamati ya CRPD pia inazitaka nchi ambazo zimeridhia mkataba huo kutenga rasilimali za kutosha na motisha ili kukuza mazingira ya elimu-jumuishi badala ya kutengwa.

Mifumo ya kisheria ya kikanda

Mbali na CRPD, mikataba ya kikanda inashughulikia haki ya elimu kwa watoto na watu wazima wenye ulemavu na familia zinaweza kuzitumia katika nchi ambazo serikali zao zimetia saini mikataba ya kikanda. Kwa mfano:

Afrika

Itifaki ya Walemavu ya Kiafrika, au Itifaki ya Haki za Binadamu na Watu kuhusu Haki za Watu Wenye Ulemavu Barani Afrika, inatambua, miongoni mwa haki zingine, haki ya watoto wote wenye ulemavu kupata elimu, na kwa msingi sawa na wengine, pamoja na marekebisho na usaidizi “unaohitajika ili kuwezesha elimu yao iwe yenye ufanisi.”

Ni muhimu kwa familia pia kufahamu kuhusu mikataba na sheria za kimataifa katika hali ambapo mifumo ya kikanda na kitaifa haiwiani kikamilifu na haki za binadamu duniani. Kwa mfano, Itifaki ya Walemavu ya Kiafrika inawapa watu wenye ulemavu chaguo la kujiondoa kwenye elimu ya kawaida na kuingia katika elimu maalum, jambo ambalo haliambatani na Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Watu Wenye Ulemavu. Familia zinaweza kutumia sheria za kimataifa za haki za binadamu kurudisha nyuma hali hii ya kutofautiana.

Mifumo ya kisheria ya kikanda

Amerika

Kifungu cha 26 cha Mkataba wa Marekani wa Haki za Kibinadamu kinazitaka Nchi Wanachama kuchukua hatua ili kufikia utimilifu kamili wa haki ya elimu kwa wote. Ingawa watu wenye ulemavu hawajatajwa haswa, wamejumuishwa katika “elimu kwa wote” na familia zinaweza kutumia hii kusaidia utetezi wao katika nchi ambazo mkataba umeidhinishwa.

Je, ni kwa jinsi gani familia zinaweza kutumia sheria za kimataifa na kikanda kwa ajili ya utetezi?

Familia zinahitaji kujua

- **INI SHERIA GANI** kuhusu elimu-jumuishi kutoka ngazi ya kimataifa, kikanda na kitaifa zipo katika nchi yao;
- **TAASISI GANI** za umma zina jukumu la kufuatilia na/ au kufuatilia uzingatiaji wa sera, kanuni, mikataba, n.k. kuhusiana na elimu-jumuishi; na
- **NANI** katika ngazi ya mtaa katika jumuiya yao inawajibika kuhakikisha kwamba sheria zinafuatwa

Mifano

Nicaragua

Vuguvugu la Familia limetekeleza jukumu muhimu katika utungaji na utekelezaji wa sera, sheria na kanuni nchini Nicaragua. Katika historia ya vuguvugu la Familia tunapata mipango muhimu ambayo imechangia kufanya mfumo wa sheria wa kitaifa kuwa wenye ufanisi na halisi. Katika jiji la Boaco, katikati mwa nchi, familia ziliendeleza mkakati wa utekelezaji halisi wa “Kanuni ya Uzingatiaji wa Wanafunzi wenye Mahitaji ya Kielimu katika Mfumo wa Utofauti wa Wanicaragua (2012)”, kwa kupendekeza uratibu kati ya mamlaka ya elimu ya kieneo na mamlaka ya kitaifa. ASNIC ilikuwa daraja la kutoa taarifa na kuzieleza vyema ili kufanya msururu wa mafunzo uwe wenye ufanisi huku mbinu shirikishi na za kulisimua zikitumiwa na kukiwa na wahusika wenye ushawishi kama vile walimu na mamlaka za Wizara ya Elimu. Matokeo yake yalikuwa chanya sana, kwa kuwa ilichangia katika kuondoa viziwi vya upatikanaji vilivyokuwepo wakati huo, na kanuni zina toleo jipya la Mwongozo wa Kanuni na Taratibu za Elimu Maalum na Elimu Jumuishi wa 2015.

Ethiopia

Nchini Ethiopia, sheria za Kimataifa hutumika wakati familia zinakuwa na mazungumzo yoyote na Wizara za Elimu (MoE) au na walimu na usimamizi wa shule. Zaidi ya hayo, familia huzitumia sheria hizo wanapotoa mafunzo, wanaposhiriki katika mikutano yoyote inayoandaliwa na Wizara ya Elimu na pia kwenye mazungumzo/mahojiano yoyote kupitia vyombo vya habari. Katika mikutano hiyo, kiini cha majadiliano kinaweza kuwa mpango wa kila mwaka au ripoti za kila mwaka na familia zitachangia au kutathmini mpango au ripoti kulingana na sheria na vyombo vya kimataifa. Kwa njia nyingine, hivi majuzi nchini Ethiopia kulikuwa na mchakato wa kufanya upya mkakati wa Kitaifa wa Elimu Jumuishi ambao utatekelezwa kwa miaka 10 ijayo (2023-2032) na familia zilishiriki kikamilifu katika mchakato huu. Wakati wa mikutano hiyo ya mashauriano ya kuandaa mkakati familia zilitoa michango yao kwa kufuata matakwa ya UNCRPD, hasa Kifungu cha 24 na Maoni ya Jumla 4 kuhusu elimu jumuishi. Familia pia hutoa michango yao kupitia taarifa zilizoandikwa kulingana na UNCRPD na Maoni ya Jumla ya 4, na Lengo la 4 la Maendeleo Endelevu, kwa kutaja kanuni za vyombo hivi na kumkumbusha waziri kwamba Ethiopia iliidhinisha na kujitolea kutekeleza mkataba na Ajenda ya 2030.

Zamu yako: Kuelewa sheria kuhusu elimu jumuishi

Ni sheria gani za elimu-jumuishi zilizopo katika nchi yako?

Kitaiifa

.....

.....

.....

.....

.....

Kikanda

.....

.....

.....

.....

.....

Kimataifa

.....

.....

.....

.....

.....